Slovenië en Kroatië: grensgeschil in de Baai van Piran

Al twintig jaar strijden de voormalig Joegoslavische republieken Slovenië en Kroatië over de afbakening van hun grens in de Baai van Piran. Een internationaal arbitragehof dat in 2009 met medewerking van de Europese Unie door Kroatië en Slovenië werd opgericht, heeft in 2017 ongeveert driekwart van de Baai van Piran aan Slovenië toegewezen. Slovenië bracht het besluit spoedig ten uitvoer, maar Kroatië biedt weerstand. Tot op vandaag weigert Kroatië de beslissing te aanvaarden.

Afbeelding 1: Het omstreden stuk zee in de Baai van Piran. Bron: nos.nl

Voorgeschiedenis

Sinds de afsplitsing van Joegoslavië in 1991 strijden Slovenië en Kroatië om hun grensverloop. Het grootste probleem in het Sloveens-Kroatische grensconflict stelt een stuk zee in de Baai van Piran dat voor beide landen van strategisch belang is. Voor Slovenië omdat het toegang biedt tot internationaal water en voor Kroatië vanwege de verbinding met West-Europa. Om de grens te bepalen beroept zich Kroatië zich op de eerste zin van Artikel 15 van het VN-Zeerechtverdrag, dat een middellijn voorschrijft als grens:

> *In gevallen waarin de kusten van twee staten tegenover elkaar zijn gelegen of aan elkaar grenzen, is, indien er geen overeenkomst tussen hen bestaat waarin anders wordt bepaald, geen van beide staten gerechtigd zijn territoriale zee uit te strekken tot voorbij de middellijn waarvan elk punt even ver is verwijderd van de dichtstbijgelegen punten van de basislijnen vanwaar de breedte van de territoriale zee van elk der twee staten wordt gemeten.*

Slovenië beroept zich echter op de tweede zin van datzelfde artikel, waaruit blijkt dat ook met andere gezichtspunten rekening gehouden dient te worden:

> *Bovenstaande bepaling is echter niet van toepassing in gevallen, waarin het op grond van een historische titel of van andere bijzondere*

omstandigheden noodzakelijk is de territoriale zeeën van de twee staten af te bakenen op een daarvan afwijkende wijze.

Slovenië argumenteert dat de Baai van Piran tot 1991 al grotendeels onder Sloveens bestuur stond en dat Slovenië anders geen toegang tot de open zee heeft vanwege zijn ligging in de Baai. Kroatië stelt echter dat Sloveense schepen dankzij het recht van onschuldige doorvaart hoe dan ook door de Kroatische zeegebieden mogen varen.

Slovenië, dat sinds 1 mei 2004 lid is van de Europese Unie, blokkeerde op 18 december 2008 met zijn vetorecht de EU-toetredingsonderhandelingen met Kroatië. Op 4 november sloten de regeringen van beide staten een arbitrageovereenkomst, waarbij een arbitragetribunaal werd opgericht in Den Haag. Op 1 juli 2013 kon Kroatië alsnog toetreden tot de Europese Unie aangezien de beide landen toegezegd hadden een een vreedzame oplossing te zullen zoeken voor het conflict.

De uitspraak

Op 29 september 2017 wees het arbitragetribunaal ongeveer drie vierde van de Baai van Piran aan Slovenië toe. Bovendien werd een corridor voorzien tussen de Kroatische en Italiaanse territoriale wateren, zodat de toegang van Slovenië tot de internationale wateren van de Adriatische Zee gewaarborgd is. Kroatië weigerde het vonnis te erkennen, omdat volgens Kroatië het mandaat van het tribunaal al vervallen was in 2015 ten gevolge van een indiscretie ten gunste van Slovenië. Kroatië had zich toen ook teruggetrokken uit de arbitrage-zaak.

Internationaal kwam uit verschillende hoeken reactie op de uitspraak, doorgaans in het voordeel van Slovenië. De Europese Commissie sprak haar steun uit voor de uitspraak en zei te verwachten dat Kroatië en Slovenië het arbitragebesluit aan de grens ten uitvoer zouden brengen. Guy Verhofstadt riep de Europese Commissie op om de twee partijen te helpen bij de uitvoering van de beslissing. Charles Michel, Xavier Bettel en Mark Rutte stelden in een gezamenlijke verklaring dat ze het arbitragebesluit steunden en riepen beide landen op om zich aan de beslissing te houden. Kroatië raakte in zijn standpunt dus steeds meer geïsoleerd, maar blijft weerstand bieden.

Gevolgen

Na de desbetreffende arbitrage-uitspraak hertekende Slovenië op 30 december 2017 de zeegrens in de Baai. Beide landen verhoogden de politie-aanwezigheid in de regio om hun respectievelijke standpunten kracht bij te zetten.

Er is weinig risico dat het geschil zal escaleren, beide landen zijn immers lid van de EU en de NAVO. In het dagelijkse leven ondervinden vooral vissers problemen, die o.m. met bureaucratische rompslomp geconfronteerd worden. Nog altijd vaart de waterpolitie in Piran elke dag uit om vissers en andere boten te controleren.

Slovenië diende medio maart 2018 een klacht in bij de Europese Commissie en eiste een formele inbreukprocedure omdat Kroatië zich niet aan het arbitragebesluit hield. Nadat de Commissie weigerde zich ermee te bemoeien en zich neutraal verklaarde, heeft Slovenië in juli 2018 bij het Europees Hof van Justitie een zaak tegen Kroatië aangespannen met het verzoek vast te stellen of Kroatië artikelen van het EU-verdrag inzake de eerbiediging van de

rechtsstaat en de samenwerking tussen de lidstaten had geschonden. Slovenië beschuldigde Kroatië er ook van het gemeenschappelijk visserijbeleid te hebben geschonden door politie-escortes te sturen om zijn vissersboten in betwiste wateren te bewaken, en Sloveense inspecteurs te beletten aan boord van de vaartuigen te gaan. In januari 2020 verklaarde het Hof van Justitie dat het niet bevoegd was om zich over het geschil uit te spreken en drong het er alleen bij beide partijen op aan hun geschillen op te lossen. De beslissing is definitief en er is geen beroep mogelijk.

Recente ontwikkelingen

Sinds het aantreden, in het voorjaar 2020, van de regering o.l.v. de heer Janez Janša (SDS) in Ljubljana, zijn de bilaterale betrekkingen tussen Slovenië en Kroatië merkelijk verbeterd. Beide Premiers kunnen het klaarblijkelijk goed met elkaar vinden. Als gevolg daarvan maakt Slovenië niet langer problemen rond de toetreding van Kroatië tot Schengen. De kansen dat beide landen tot een bilateraal vergelijk komen over de kwestie van de baai van Piran, zijn in dergelijke omstandigheden evenmin onbestaande, ofschoon er momenteel geen indicaties zijn, als zou daaraan gesleuteld worden.

Ook al staat dit helemaal los van het Kroatisch-Sloveens grensschil, dient voorts gewag gemaakt van de vorig jaar geïnitieerde trilaterale samenwerking tussen Italië, Kroatië en Slovenië met betrekking tot maritieme protectie in de Adriatische Zee. Gestart als een bilateraal Italiaans-Kroatisch initiatief, werd al snel ook Slovenië uitgenodigd om eraan deel te nemen.

Geraadpleegde bronnen

Internationale Konflikte der Nachfolgestaaten Jugoslawiens – Wikipedia

Bucht von Piran – Wikipedia

Geschichte Sloweniens – Wikipedia

Croatia–Slovenia border disputes - Wikipedia

Vor 25 Jahren: Unabhängigkeit von Slowenien und Kroatien - Der lange Abschied von Jugoslawien (Archiv) (deutschlandfunk.de)

Slowenien – Kroatien: EuGH in Grenzstreit nicht zuständig - news.ORF.at

EUROPSKA KOMISIJA PORUČILA HRVATSKOJ: 'Očekujemo da provedete presudu Arbitražnog suda o granici sa Slovenijom' - Net.hr

Države Beneluksa prve sporočile: Smo na strani Slovenije (slovenskenovice.si)

Hrvatska sve usamljenija, zemlje Beneluxa javno podržale Sloveniju oko arbitraže - Index.hr

Toetreden tot EU? Leg eerst die burenruzies bij, Balkan | De Morgen

Einde aan jarenlange ruzie tussen Kroatië en Slovenië, of toch niet? | NOS

'Weggeven' van Baai van Piran is lastig te verkopen in Slovenië én Kroatië (fd.nl)

EU meegezogen in Sloveens-Kroatisch grensconflict | De Tijd

EU Court Denies Jurisdiction Over Slovenia-Croatia Border Dispute | Balkan Insight